

Dåp av asylsøkere – en veiledning

1. Innledning

Med økt innvandring til Norge ser vi en økende religiøs pluralisme i samfunnet. Der kristendommen tidligere var det religiøse uttrykket til et homogent samfunn, er den nå en av mange religioner og livssyn som setter sitt preg på offentligheten. Som majoritetskirke vil Den norske kirke allikevel stå i en særskilt dialog med ulike trossamfunn. Den opplever også at mennesker med annen religiøs bakgrunn fatter interesse for den kristne tro og ønsker å la seg døpe.

Mange menigheter har opplevd at asylsøkere har kommet i kontakt med kirken og ønsker dåp. Det er alltid en glede når mennesker kommer til tro på Jesus Kristus og ønsker å være en del av kirken. Samtidig vil det dukke opp en del problemstillinger som kan være utfordrende. Denne veilederen er et redskap for menigheter som møter asylsøkere som ønsker å døpes.

Asylsøkere benevnes gjerne som en ensartet gruppe, men er ofte i ulike situasjoner. En asylsøker er en person som har levert søknad om asyl i Norge og venter på at søknaden blir behandlet. Ved avslag på søknad har man rett til å klage, og asylsøkeren har som hovedregel lovlig opphold i Norge i påvente av behandling av søknaden og eventuell klage. Enslige mindreårige asylsøkere er de som er under 18 år og har kommet uten foresatte til Norge og søkt om asyl. Egne bestemmelser og rettigheter gjelder for dem. En annen gruppe er de såkalte papirløse, som enten har fått avslag på asylsøknaden eller som av andre grunner oppholder seg i Norge uten oppholds- eller arbeidstillatelse.

Denne veilederen tar i hovedsak for seg problemstillinger knyttet til konvertitter. Kristne asylsøkere som ønsker dåp for sine barn vil ikke omfattes av de konsekvenser en dåp kan utgjøre for behandlingen av en asylsøknad. Like fullt er retningslinjene for medlemskap i Den norske kirke gjeldende også her.

Selv om veilederen retter seg spesifikt inn mot asylsøkere, kan deler av det som står allikevel være nyttig i møte med alle som har en annen religiøs bakgrunn og ønsker å bli døpt.

2. Møte med asylsøkere

Asylsøkere har ofte reist fra en vanskelig tilværelse i hjemlandet, og venter på beskjed om personen kan få opphold i Norge. Dette er personer i en svært sårbar situasjon, noe menigheten må legge til grunn i sin kontakt. Samtidig er dette mennesker med samme verdi, betydning og selvstendighet som andre medlemmer i samfunn og menighet. Det diakonale aspektet menigheten har i møte med asylsøkere er viktig, spesielt i en prosess knyttet til om vedkommende skal døpes.

Det må alltid være asylsøkeren selv som ber om dåp, på bakgrunn av det vedkommende har lært og erfart om kristen tro, dåp og dåpens betydning i det kristne liv.

3. Kriterier for dåp og medlemskap i Den norske kirke

Når en henvendelse om dåp har kommet, er det den forrettende prests egen skjønnsmessige vurdering som avgjør om det foreligger grunnlag for dåp. Således er det ingen kvalitativ forskjell på en asylsøker og enhver annen voksen som ønsker å bli døpt.

Forrettende prest må være klar over betydningen en dåp kan ha for behandling av asylsøknaden, og eventuelle konsekvenser den kan medføre for dåpskandidaten (se pkt. 5). Dersom det avklares at det er ønskelig å vente med dåpshandlingen, er det viktig at det understrekes at han/hun uansett er like fullt velkommen i menigheten og har mulighet til å delta i dens aktiviteter og gudstjenesteliv. Hvis ønsket om dåp kommer etter at førstegangs behandling har gitt avslag på søknad om asyl, bør presten være oppmerksom på at noen kan bruke dåpen som argumentasjon for opphold i landet.

Selv om en hver som ønsker det i teorien kan døpes, stilles det mer formelle krav til å kunne bli medlem i Den norske kirke. Kirkelovens §3 fastslår at *"Bare person som er bosatt i riket og norsk statsborger bosatt i utlandet kan være medlem av Den norske kirke"*. Forskrift om folkeregistrering sier i §4-2 at *"for asylsøkere er vilkåret for bosetting at asylsøknaden er innvilget eller at det foreligger oppholdstillatelse på humanitært grunnlag"*.

Selv om en asylsøker ikke kan bli medlem i Den norske kirke, må dåpen registreres som utført kirkelig handling. Vedkommende må da melde seg inn i kirken når vilkår for kirkemedlemskap er oppfylt, altså ved at asylsøknaden er innvilget eller at det foreligger oppholdstillatelse på humanitært grunnlag. Han/hun kan allikevel, etter dispensasjon fra biskopen, få mulighet til å få stemmerett og bli valgbar til kirkelige valg (jf. Kirkelovens §29 og tjenesteordning for biskoper §11).

Det må skrives ut dåpsattest når dåp er gjennomført.

4. Forberedelse til dåp

Dåpsbefalingen sier *"døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn, og lær dem å holde alt hva jeg har befalt dere"* (Matt 28,19-20). Opplæring i den kristne tro er derfor sentralt i tilknytning til dåpen.

I Gudstjenesteboken fra 1996 står det under alminnelige bestemmelser at *"Før dåp av voksne skal presten prøve dåpskandidatens kristne kunnskap og holdning og sørge for at vedkommende får den undervisning og åndelig veiledning som måtte være nødvendig for å bli døpt."* Det finnes per i dag ikke et standardisert opplegg for hvordan dette skal gjøres, men det kan være nyttig å tilpasse aktuelt konfirmantmateriell. Den danske boken *Tro i mødet* anbefales også, se www.religionsmoede.dk. Det er også utviklet et opplegg på norsk, engelsk og arabisk på bakgrunn av IKOs hefte "Inn i Guds familie". Dette ligger tilgjengelig på www.kirken.no/more.

Det forutsettes at dåpsforberedelsene av konvertitter går over noe tid, slik at dåpskandidaten får tid til å modnes i sin inngang til det kristne fellesskap.

I møte med dåpskandidaten bør en ta på alvor vedkommendes kulturelle og religiøse bakgrunn. Selv om man i ulike religioner bruker flere av de samme teologiske

begrepene, kan innholdet i dem være forskjellig. Det vil derfor være lurt å presisere den kristne gudsforståelsen, og likheter og ulikheter med andre religioners gudsforståelse. Kirken globalt har et stort kulturelt mangfold – å tilhøre den krever ikke at man endrer sin kultur.

Sjelesorg, bønn og åndelig veiledning bør være en del av forberedelsen til dåpen. Mange asylsøkere er preget av vonde opplevelser etter tiden på flukt, erfaringer fra konflikt og usikkerhet for egen fremtid. Presten kan gi asylsøkeren et rom til å snakke fritt om dette, og eventuelt hjelpe vedkommende til å søke terapeutisk hjelp dersom det er nødvendig. Bruddet med tidligere trossamfunn og møtet med kristendommen gjør refleksjon rundt eget trosliv nødvendig.

5. Konsekvenser av dåpen

En asylsøker har rett til å konvertere til kristendom, jf FNs verdenserklæring om menneskerettigheter, og kan la seg døpe mens han/hun venter på svar på asylsøknaden.

Menneskerettighetserklæringens art. 18: *"Enhver har rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å skifte religion eller tro, og frihet til enten alene eller sammen med andre, og offentlig eller privat, å gi uttrykk for sin religion eller tro gjennom undervisning, utøvelse, tilbedelse og ritualer."*

En slik konvertering kan medføre konsekvenser for behandlingen av søknaden.

Utlendingslovens §8 fjerde ledd lyder: *"Søkeren skal som hovedregel anerkjennes som flyktning etter første ledd også når beskyttelsesbehovet har oppstått etter at søkeren forlot hjemlandet, og skyldes søkerens egne handlinger..."*. Dette kalles for *sur place* (på stedet), og gjør at en dåp kan gi et selvstendig grunnlag for opphold, også for de som har fått endelig avslag på asylsøknad. Ut fra Utlendingsdirektoratets praksis, vil ikke dåp automatisk gi opphold, men vil bli behandlet sak-til-sak. Det er særdeles viktig at asylsøkeren gjøres oppmerksom på dette før endelig avgjørelse om dåp tas. I en eventuell dåpsopplæringsprosess vil det være viktig å avklare asylsøkerens motivasjon for å bli døpt.

Dersom dåpen gjelder en muslim, vil det også være nødvendig å drøfte konsekvensene en dåp kan ha med tanke på dåpskandidatens nettverk både i Norge og i hjemlandet. I noen muslimske miljøer vil vedkommende komme til å oppleve negative reaksjoner og forfølgelse fra familie, venner, religiøse grupper og myndigheter. Dette skyldes at apostasi (frafall fra islam) er forbudt i henhold til tradisjonell islamsk lære. I Norge har imidlertid kirken og Islamsk Råd Norge i en felleserklæring fra 2007 blitt enige om individets rett til fritt å skifte religion.

Ettersom apostasi i noen land er forbudt ved lov, eller kan innebære negative sosiale reaksjoner, bør det også samtales med asylsøkeren om hvordan han/hun tenker om disse konsekvensene ved et eventuelt avslag på asylsøknaden og tilbakesending til hjemlandet.

6. Enslige mindreårige asylsøkere

Enslige mindreårige asylsøkere er personer under 18 år som ikke har følge av foreldre eller andre med foreldreansvar. Disse barna er i en spesielt sårbar situasjon og har

andre behov og rettigheter enn voksne asylsøkere. Religiøs myndighetsalder i Norge er 15 år, det vil si at det er barnets eget valg hvilket trossamfunn det ønsker å tilhøre fra fylte 15 år. I Barnelovens §31 heter det at *"Eit barn som er fylt sju år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkt, skal få informasjon og høve til å seie meininga si før det blir teke avgjerd om personlege forhold for barnet, mellom anna om foreldreansvaret, kvar barnet skal bu fast og samvær. Meininga til barnet skal bli vektlagt etter alder og modning. Når barnet er fylt 12 år, skal det leggjast stor vekt på kva barnet meiner."*

For barn under 15 år er det foreldrene som bestemmer hvor barnet skal meldes inn eller ut. Der det ikke er noen med foreldreansvar som kan ta avgjørelsen, noe som vil være tilfellet for enslige mindreårige asylsøkere, vil det være vergen som kan gjøre dette. Alle mindreårige asylsøkere får oppnevnt verge/hjelpeverge av overformynderiet i den kommunen vedkommende holder til.

Dåp av enslige mindreårige asylsøkere er spesielt sårbart og vanskelig. Det kan være foreldre i hjemlandet som ikke er enige i en konvertering til kristendommen, og han/hun kan ha andre familiemedlemmer i Norge som også kan være uenige i en dåp. Det bør derfor ventes med dåp til vedkommende er gammel nok, 15 år, til å ta avgjørelsen selv, og det bør da være en omfattende prosess i forkant av en eventuell dåp for å være sikker på at dette virkelig er noe vedkommende ønsker selv og kan stå inne for.

7. Papirløse migranter

Med papirløs menes en person som oppholder seg i Norge uten papirer som viser lovlig opphold, med andre ord som ikke har oppholdstillatelse. Det kan være fordi de enten har fått endelig avslag på asylsøknaden og ikke forlatt landet, eller blitt værende etter at midlertidig oppholdstillatelse har gått ut. Noen av disse kan myndighetene returnere med tvang, andre er ureturnerbare i det forhold i hjemlandet tilsier at de ikke kan dra dit.

Papirløse har færre rettigheter enn asylsøkere; det gjelder tilgang til helsevesen, mulighet for utdanning og jobb med mer. Mange papirløse har vært i Norge i mange år, og bor enten på mottak eller i privat losjering.

Mange menigheter opplever at det er denne gruppen som kommer i kontakt med menighetens liv og ønsker dåp. Det vil da være de samme anbefalingene/retningslinjene vedrørende dåp og medlemskap for papirløse som for regulære asylsøkere.

8. Menighetens ansvar

Ved å bli døpt innlemmes asylsøkeren inn i en verdensvid kirke, men også i den lokale menigheten. I det asylsøkere ofte mangler mange former for sosialt nettverk, vil menigheten kunne fylle et slikt behov. Dette gjelder også i de tilfeller hvor dåp ikke blir gjennomført, men asylsøkeren allikevel ønsker en tilhørighet til det kristne fellesskapet. Menigheten må være bevisst sitt diakonale ansvar og være et inkluderende fellesskap for personer med ulik bakgrunn.

Dersom asylsøkerens overgang til den kristne tro skulle bli tematisert i behandlingen av asylsøknaden, kan det være viktig for asylsøkeren å oppleve støtte fra sin menighet.

Myndighetene må registrere at dåpen har funnet sted, og kan be om en redegjørelse for hvilken prosess som har ledet frem til dåp. Overfor myndighetene anbefales det å ha en gjennomsiktighet og åpenhet rundt denne prosessen. Ved å ha muligheten for å fremvise en konkret dokumentasjon på hva som er gjort i forbindelse med opplæring i kristen tro i forkant av dåpen, kan en bidra til at myndighetene kan ta godt begrunnende avgjørelser knyttet til asylsøknaden. Dette gjelder også dokumentasjon på asylsøkerens aktivitet i menigheten etter at dåpen er gjennomført.

Myndighetene kan ikke avgjøre om grunnlaget for dåp er riktig – det er kirkens kompetanse. Samtidig kan de besitte informasjon om søkeren som menigheten ikke har, og som kan påvirke utfallet av søknadsprosessen.

Hvis asylsøkeren skulle få permanent opphold i Norge, vil menigheten være et viktig sted for at vedkommende fortsatt kan inkluderes i det norske samfunn. Derfor er det viktig at menigheten bidrar til å få kontakt med den lokale kirken der vedkommende bosettes. Dette gjelder også dersom en asylsøker overføres til et annet asylmottak.

Hvis asylsøkeren får endelig avslag på søknad om asyl, kan menigheten hjelpe vedkommende med å opprette kontakt med lokal menighet i det landet han/hun drar til. Mellomkirkelig råd kan bidra i en slik prosess.

9. Praktiske ordninger

- **Tolk:** Språk er ofte en utfordring i kommunikasjonen mellom prest/menighet og asylsøkere. Det anbefales derfor å koble på en tolk i prosessen i forkant av en eventuell dåp for å hindre misforståelser. Tolk kan også benyttes pr telefon.
- **Medier:** Ettersom konvertering til kristendommen i noen miljøer kan bli oppfattet svært negativt, anbefales det varsomhet med publisering av navn og bilde av asylsøkere som døpes, da dette kan medføre konsekvenser for den døde.
- **Tilgjengelighet:** De fleste asylsøkere bor på asylmottak og kan ha problemer med transport til gudstjenester etc. Menigheten bør finne gode løsninger for at vedkommende kan delta i menighetens aktiviteter og gudstjenesteliv.
- **Faddere:** Ved dåp i Den norske kirke skal dåpskandidaten ha 2-6 faddere. Ved dåp av asylsøker bør presten/menigheten og dåpskandidaten finne faddere som kan gi sosial trygghet og videre opplæring i den kristne tro og det kristne liv.

10. Avslutning

Å ta imot asylsøkere som en del av menigheten er berikende, men også utfordrende. Som et møte mellom ulike kulturer gir det menigheten mulighet til å vokse i sin forståelse av hva det vil si å være et fellesskap og menighet i en flerkulturell og verdensvid kirke. Fellesskapet kan tilføres nye innsikter og kunnskap av de som kommer til menigheten. Samtidig utfordres menigheten til å ta ansvar for mennesker som er i en sårbar situasjon. Dette krever at involverte utøver ansvarlighet og nestekjærighet.

Det finnes flere organisasjoner som har utviklet ekspertise på menigheters møte med det flerkulturelle samfunn. Dersom prest/menighet opplever at det er behov for mer avklaring eller bistand, oppfordres det til å kontakte enten Mellomkirkelig Råd eller en aktuell organisasjon.

Ressurser:

- *Retningslinjer for dåp av asylsøkere*, www.norgeskristnerad.no
- *Missionary Activities and Human Rights: Recommended Ground Rules for Missionary Activities* av The Oslo Coalition on Freedom of Religion or Belief, www.oslocoalition.org
- *Felleserklæring om trosfrihet og konvertering* av Islamsk Råd Norge og Mellomkirkelig råd for Den norske kirke, www.kirken.no
- *Inn i Guds familie* av IKO, oversatt til engelsk og arabisk, www.kirken.no/more